

Jiří Urszula Kolberová
MURYC **„Głos Ludu” — gazeta
mniejszości polskiej na Zaolziu.
Zarys problematyki**

Ostravská univerzita Ostrava,
Filozofická fakulta,
Ostrava 2009, ss. 194

Urszula Kolberová
*Głos Ludu: Newspaper of the Polish Minority
in Zaolzie*

Przedmiot badań Autorki oraz zamierzenie książki polega na ukazaniu historii oraz rozwoju gazety „Głos Ludu”, ukazującej się na terenach Zaolzia od roku 1945. Ze względu na brak jakiegokolwiek pracy o „Głosie Ludu” badaczka skupiła uwagę na analizie poszczególnych roczników i treści artykułów prezentowanych w tym dzienniku. Autorka pracy sama charakteryzuje gazetę w następujący sposób:

Polskojęzyczna gazeta na Zaolziu, „Głos Ludu”, przechodziła na przestrzeni lat różnego rodzaju metamorfozy. Powstała tuż po zakończeniu drugiej wojny światowej w demokratycznej wówczas Czechosłowacji (wydawana była przez partię komunistyczną od samego jej początku), przez długie lata ściśle współdziałała z partią komunistyczną jako jej organ, pełniąc odgórnie narzuconą funkcję dydaktyczną i ideologiczną, aż wreszcie stała się organem bezpartyjnym Polaków na Zaolziu (s. 183).

Na całość rozprawy zatem składają się: wstęp, sześć rozdziałów głównych, zakończenie, spis bibliografii oraz streszczenie w języku angielskim. Po teoretycznym wprowadzeniu do problematyki, opisie struktury publikacji i zastosowanej metodologii Autorka przechodzi do rozdziału I „Historia prasy na Śląsku”, w którym ogólnie omawia historię mediów drukowanych. Koncentruje się na zagadnieniu prasy polskiej i czeskiej w kontekście prasy światowej, początkach prasy polskiej i czeskiej oraz historii prasy na Śląsku Cieszyńskim na tle wydarzeń historycznych — np. w odniesieniu do pierwszych drukowanych periodyków wydawanych na wymienionym terenie, począwszy od „Tygodnika Cieszyńskiego” (później „Gwiazdka Cieszyńska”), po współczesne media drukowane z „Głosem Ludu” na

czele. W kolejnych rozdziałach Autorka kontynuuje chronologiczny sposób opisu historii „Głosu Ludu”. Po rozdziale II przedstawiającym powstanie i pierwsze lata funkcjonowania i stabilizacji pisma (tzn. okres 1945–1955), następuje rozdział pt. „Okres pierwszej liberalizacji (1956–1969)” ukazujący wpływ i wzajemne powiązania wydarzeń politycznych i społecznych bogatego etapu w historii obu narodów — polskiego i czeskiego. Zresztą, jak Autorka słusznie zauważa, jedynymi wydarzeniami, kiedy „Głos Ludu” nie prezentował oficjalnego stanowiska partii były: polski październik 1956 r. oraz czechosłowacki sierpień 1968 r. W rozdziale IV zwraca Autorka uwagę na okres czechosłowackiej „normalizacji” społecznej, dyskurs historyczny zamyka rozdział pt. „Głos Ludu jako dziennik niepartyjny (lata 1990–2008)”, opisujący funkcjonowanie i zawartość treściową gazety po tzw. okresie przejściowym, a więc bezpośrednio po upadku żelaznej kurtyny do czasów współczesnych, ściślej do końca 2008 roku. W ramy koncepcji omawianej książki wpisuje się także rozdział VI pt. „Język Głosu Ludu”, w którym Autorka korzystając z licznych przykładów analizuje język, jakim posługiwali się redaktorzy na przestrzeni kilkudziesięciu lat ukazywania się gazety.

Omawiana publikacja pokazuje zatem media drukowane nie tylko jako źródło informacji i narzędzie kształtujące opinie oraz świadomość czytelników, ale także jako specyficzne oblicze epoki. Przedstawioną całość dziejów „Głosu Ludu” na tle szeroko pojętych wydarzeń społecznych można również rozumieć jako próbę Autorki (przedstawiciela młodego pokolenia pochodzącego z Śląska Cieszyńskiego) uzupełnienia do tej pory szczegółowo nieopisanej dziedziny życia polskiej mniejszości narodowej na Zaolziu w Republice Czeskiej. W obrazie mass mediów przedstawionym przez badaczkę można także obserwować zmieniające się funkcje mediów (m.in. dydaktyczne, polityczne, ideologiczne), problemy, z którymi muszą się zmagać w współczesnym świecie (m.in. potrzeby i zainteresowania czytelników) lub sytuacje, gdy redaktorzy reagowali na nieraz przełomowe wydarzenia w ówczesnej czechosłowackiej i polskiej historii, np. odwilż, stan wojenny, Praska Wiosna, powstanie Solidarności. Na podkreślenie zasługuje także kwestia języka, której Autorka poświęca dużo miejsca. Na licznych przykładach Autorka poświadcza syntaktyczne, leksykalne i stylistyczne środki nowomowy, manipulacji i propagandy, dające się poznać poprzez tautologię, alegorię, patos, opozycję „my — oni” lub „wczoraj — dziś — jutro”, imperatywy, konstrukcje bezosobowe i przydawki. W kontekście polskojęzycznej gazety wydawanej w czeskim środowisku warto wymienić także wpływ interferencji międzyjęzykowej z języka czeskiego lub polszczyzny „zaolziańskiej”.

Rozprawa Urszuli Kolberowej prezentuje nowe spojrzenie na wybrane zjawiska w życiu mniejszości polskiej za granicami kraju i w pewnym sensie także społeczności lokalnej w kontekście wydarzeń o charakterze wykraczającym poza teren lewobrzeżnej części Śląska Cieszyńskiego. Jak stwierdza sama Autorka:

rozdziały pracy przybliżają w bardziej szczegółowy sposób poszczególne okresy pojawiania się gazety. Odzwierciedlają one pewne zmiany w jej charakterze, przybliżają określone stanowiska, tendencje polityczne i społeczne w niej prezentowane. Perodyzację poszczególnych okresów stanowiły w przeważającej mierze ważne, przełomowe zdarzenia historyczne, jak np. aksamitna rewolucja (s. 8).

Na podstawie bardzo dobrze wykorzystanego materiału badawczego Autorka dokonała więc analizy tego, jak na przestrzeni lat zmieniał się charakter tego „publikatora regionalnego” oraz drukowanych w nim artykułów. Podsumowując, Autorka przedstawia w omawianej publikacji temat atrakcyjny zarówno dla historyków prasy i językoznawców, jak i zwykłych czytelników. Książka stanowi interesujące i wartościowe źródło wiedzy na temat problematyki drukowanych mass mediów w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego, w której odzwierciedlają się realia codziennego życia polskiej mniejszości narodowej oraz relacje Polaków zaolziańskich z czeskim społeczeństwem od końca drugiej wojny światowej po współczesność.